

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย รูปแบบการอนุรักษ์และจัดการกึ่งฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองกินเพล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน และระบบนิเวศของชุมชน ตำบลหนองกินเพล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (2) เพื่อศึกษาวงจรชีวิตกึ่งฝอยของชุมชนหนองกินเพล (3) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการหา กึ่งฝอยของชุมชนหนองกินเพล (4) เพื่อศึกษาปริมาณและมูลค่าการจับกึ่งฝอยของชุมชนหนองกินเพลทั้งก่อนและหลังการทำวิจัย (5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของกึ่งฝอยกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจชุมชนและระบบนิเวศของชุมชนหนองกินเพล (6) เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และการจัดการกึ่งฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนหนองกินเพล ผลการวิจัย ตำบลหนองกินเพล มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและผูกพันกับธรรมชาติมาอย่างช้านาน มีประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่สืบทอดกันมา มีทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศที่สำคัญ คือ แม่น้ำมูล กุดหนอง ห้วย ป่าบุ่งป่าทาม และป่าชุมชน ใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ในวิถีของการเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตข้าวปลาอาหารที่สำคัญ ในพื้นที่หนองกินเพลดังกล่าวมีกึ่ง ฝอยทั้งหมด 2 ชนิด ผสมพันธุ์ในช่วงฤดูน้ำหลาก คือ ค.สิงหาคม – ค. พฤศจิกายน มีระยะตั้งไข่ ประมาณ 20 วัน ระยะฟักไข่ ประมาณ 35 วัน (เสร็จแล้วก็จะไข่ ฟักเป็นตัวงอแงคล้ายลูกน้ำ และก็ค่อยๆ โตเป็นกึ่ง) ระยะเวลาในการพัฒนาเป็นตัวเต็มวัย ประมาณ 7-9 เดือน กึ่งกินอาหารจำพวก จอก แหน ซากสัตว์ ซากปลาตาย กก สาหร่ายหางกระรอก ตะไคร้ น้ำ บัว-แดง และจิ้งโคน้ำ ชอบหากินตอนกลางคืนเป็นฝูง ลักษณะ ตัวผู้จะมีลักษณะเล็กเรียกว่า กาบหัวมีจะลักษณะแข็งกว่า ที่บริเวณท้องของตัวเมียจะมีถุงที่วางไข่จะเกาะอยู่เป็นแผงๆ และมีลักษณะอ้วนกลมกว่า ภูมิปัญญาในการหา กึ่งฝอยของชุมชนหนองกินเพล กึ่งชอบอาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ริมฝั่งน้ำเซ และ บริเวณที่เป็นกุดหรือหนอง น้ำขนาดความลึกประมาณ 30 ซม.ถึง 1 เมตร และเป็นบริเวณที่มีพืชน้ำต่างๆ ซากปลาตาย อยู่ อุปกรณ์เครื่องมือ ในการจับกึ่งมีทั้งหมด 5 ชนิด คือ สวิง อี หลง ไซ ไซประยุกต์ และ แทคเตอร์ ปริมาณและมูลค่าการจับกึ่งฝอยทั้งขายและกิน ในปี 2553 2554 และ ปี 2555 ตามลำดับดังนี้ กลุ่มที่ 1 หาเป็นอาชีพ เก็บข้อมูลจำนวน 2 คน รายได้เฉลี่ยรวมทั้งขายและกินต่อคนต่อปี คือ 37,500 43,500 และ 11,000 ตามลำดับ กลุ่มที่ 2 เก็บข้อมูลจำนวน 7 คน รายได้เฉลี่ยรวมทั้งขายและกินต่อคนต่อปี 13,428.57 16,214.29 และ 7,971.43 กลุ่มที่ 3 เก็บหา 1-2 เดือนต่อปี ข้อมูลจำนวน 1 คน 3,200 1,600 และ 1,000 ตามลำดับ กึ่งฝอย นอกจากเป็นอาหาร เป็นสัตว์สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่อาหาร คือเป็นอาหารของปลาบางชนิด มีสรรพคุณทางยารักษาโรคกระเพาะอาหาร รูปแบบการอนุรักษ์และการจัดการกึ่งฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนหนองกินเพล มีทั้งหมด 2 รูปแบบหลัก คือ ประชาคมสร้างกฎระเบียบการอนุรักษ์และจัดการกึ่งฝอยอย่างยั่งยืน และ การสร้างความร่วมมือ และความตระหนักในการอนุรักษ์และจัดการกึ่งฝอยอย่างยั่งยืน ซึ่งการประชาคมสร้างกฎระเบียบดังกล่าว ส่งผลให้ได้ทั้งกฎระเบียบ และเขตอนุรักษ์พันธุ์กึ่ง ฝอย ซึ่งมีทั้งหมด 3 พื้นที่ คือ สระหนองโน กุดตาง และกุดหวาย ส่วนการสร้างความร่วมมือ ก็มีหลากหลายรูปแบบสนับสนุนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการปักป้ายบอกเขตอนุรักษ์ วิถีทัศ กลอนลำ ประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ แผ่นพับความรู้ สร้างหลักสูตรท้องถิ่น สอนมหาวิทยาลัย

ชีวิต สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในวันเด็ก ทั้งนี้ผลจากการสร้างความร่วมมือ และความตระหนัก
ในอนุรักษ์และจัดการกุ่มฝอยอย่างยั่งยืน ทำให้คนในชุมชนเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ และพร้อมที่จะให้ความ
ร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่อนุรักษ์ช่วยกัน และเคารพกฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้น ส่งผลให้
กุ่มมีพื้นที่ในการเพาะพันธุ์ รวมไปถึงทรัพยากรอื่นๆ มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น